

Kirjastoverkkopalvelut

## **Malli opetus- ja kulttuuriministeriön Finnalle myöntämän keskitetyn rahoituksen ulkopuolisten organisaatioiden liittymiseksi Finnaan**

### **Johdanto**

Finna.fi kokoaa Suomen arkistojen, kirjastojen ja museoiden aineistot yhteen verkkopalveluun. Finna on kehitetty osana opetus- ja kulttuuriministeriön Kansallinen digitaalinen kirjasto -hanketta (KDK). Kansalliskirjasto (KK) on Finna-palvelun ylläpitäjä ja vastaa sen kehittämisestä ja yhteistyöverkoston rakentamisesta. Finnaan ovat tähän mennessä voineet liittyä vain opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) hallinnonalan kulttuuri- ja tiedepuolen organisaatiot ministeriön Finnalle myöntämällä keskitetyllä rahoituksella.

Tässä mallissa käydään läpi muiden kuin OKM:n Finnalle myöntämän keskitetyn rahoituksen piiriin kuuluvien organisaatioiden liittymistä Finna-palveluun ja Finna-konsortioon: organisaatioita koskevia edellytyksiä, teknisiä kriteereitä sekä mukaantulon vaiheistusta. Liittymismalliin kuuluu maksullisen palvelun hinnoittelu sekä hinnoittelun huomioiminen Finnan palvelusopimuksessa että palvelusopimuksen solmimisprosessissa.

### **Lähtökohtia**

Vuonna 2013 käyttöön otetun Finna-palvelun kautta oli syksyllä 2018 julkaissut aineistoaan yli 330 organisaatiota ja uusia tulee mukaan jatkuvasti. Finnan avulla siihen liittynyt organisaatio voi tehdä toimintansa ja aineistonsa näkyväksi helposti, sekä osoittaa vaikuttavuutensa tilastoilla ja laadullisella tiedolla. Kansalliskirjaston ja CSC:n tarjoama tekninen ylläpito kuuluu palveluun. Koska KDK-hanke on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama, Finnaan ovat tähän mennessä voineet osallistua vain sen hallinnonalan kulttuurin ja tieteen toimialojen virastot ja laitokset, valtionapua saavat yksityiset arkistot sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kirjastot, yleiset kirjastot ja ammatillisesti hoidetut museot. Osallistujilta ei ole peritty korvausta Finnaan liittymisestä.

Useat OKM:n Finnalle myöntämän keskitetyn rahoituksen ulkopuoliset organisaatiot ovat ilmaisseet kiinnostuksensa tuoda aineistojaan Finnaan. Yhtenäisellä liittymis- ja hinnoittelumallilla voidaan jatkossa mahdollistaa yhä useampien organisaatioiden liittyminen Finnaan niin, ettei siitä koidu kustannuksia OKM:lle eikä palvelun tai sen kehittämisen heikkenemistä Finnassa jo mukana oleville organisaatioille. Mallia suunniteltaessa on lähdetty siitä, että Finnan käytettävyys ja ydinpalvelu mukana olijoille säilyvät vähintään nykyisellä tasolla. Keskitetyn rahoituksen ulkopuolisten organisaatioiden liittyminen Finna-palveluun lisää Finna.fi:n ja Finnan avoimen rajapinnan (API) kautta tarjottavien aineistojen monipuolisuutta ja kansallista kattavuutta sekä parantaa palvelun tunnettuutta.

Finnan ytimeen kuuluvat opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kulttuurin ja tieteen toimialojen virastot, laitokset, arkistot, kirjastot ja museot sekä kulttuurialan yleishyödylliset yhteisöt. Uudella mallilla liittyminen mahdollistetaan ensin Finnan ydintä lähinnä oleville OKM:n hallinnonalan kulttuurin ja tieteen toimialojen ulkopuolisille organisaatioille, jotka täyttävät tarvittavat tekniset ja aineistoja koskevat kriteerit. Malli antaa Finnaa kehittäväälle ja ylläpitäväälle Kansalliskirjastolle konkreettisen työkalun uusien organisaatioiden mukaan ottamiselle ja mukaan tulijoiden rajaamiselle, mikä minimoi tarpeen sopia mukaantuloista tapauskohtaisesti OKM:n kanssa.

Kirjastoverkkopalvelut

## Liittymismalli

### Asiakaskunnan rajaus

Opetus- ja kulttuuriministeriön Finnalle myöntämän rahoituksen piiriin kuulumattomista voidaan Finnaan ottaa mukaan ne suomalaiset julkisrahoitteiset organisaatiot ja yleishyödylliset yhteisöt, joiden kohdalla täyttyvät kaikki alla mainitut organisaatiota, sen aineistoja ja järjestelmiä koskevat edellytykset. Organisaation soveltuvuuden Finna-konsortioon ja sen aineistojen soveltuvuuden Finna-palveluun arvioi Kansalliskirjasto tämän mallin linjausten mukaisesti organisaation kanssa käytyjen neuvottelujen pohjalta. Epäselvissä tapauksissa organisaation tai organisaatiotyyppin kuulumisesta mallin piiriin pyydetään linjausta opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

### Organisaatiota koskevat edellytykset

- Sidos museoiden, arkistojen ja/tai kirjastojen toimintaan ja/tai kulttuuriperintösisältöön
  - Sidos tarkoittaa sitä, että organisaatio on muistiorganisaatio (arkisto, kirjasto tai museo), se ylläpitää arkistoa, kirjastoa tai museota, tai sillä on arkisto- kirjasto-, museo- tai taidekokoelma. Sidoksena pidetään myös sitä, että organisaatiolla on kulttuuriperinnön tallentamiseen, ylläpitämiseen ja/tai sitä koskevan tiedon levittämiseen liittyvää toimintaa tai että organisaation oman toiminnan tuloksena syntyy aineistoa, jolla on kulttuurin tai tieteellisen toiminnan näkökulmasta yhteiskunnallista merkitystä ja kiinnostavuutta.
  - Esimerkiksi
    - OKM:n hallinnonalan kulttuurin ja tieteen toimialojen ulkopuoliset arkistot, kirjastot, museot.
      - kunnalliset arkistot
      - erikoiskirjastot, esim. Eduskunnan kirjasto
      - korkeakoulukirjastot, esim. Maanpuolustuskorkeakoulu, Poliisi AMK
      - museot, esim. Sotamuseo, Suomen Pankin Rahamuseo jne.
      - Ahvenanmaan kirjastot, arkistot, museot, amk
    - Muut OKM:n hallinnonalan ulkopuoliset julkisrahoitteiset organisaatiot ja yleishyödylliset yhteisöt, joilla on Finna-palvelun konseptiin sopivia ammattimaisesti hoidettuja aineistoja tekniset kriteerit täyttävässä järjestelmässä (esimerkiksi YLE, tutkimuslaitokset, sairaanhoitopiirit).
    - Päätoimisesti voittoa tavoittelevat yhteisöt, jotka ylläpitävät arkistoa, kirjastoa tai museota, tai joilla on yhteiskunnallisesti merkittävä arkisto- kirjasto-, museo- tai taidekokoelma.
- Ammattimainen kokoelmanhallinta
  - Organisaatiot pystyvät vastaamaan esimerkiksi tekijänoikeusasioista (ks. [palvelusopimus](#))
  - Kokoelmat ovat sähköisessä kokoelmanhallintajärjestelmässä
  - Metadata on laadukasta (malli tulossa)
- Osaamista ja resursseja järjestelmän käyttöönottoon, ylläpitoon ja koulutukseen (ks. [palvelusopimus](#))
  - Oman kuvailuformaatin ja sisällön hallintaa
  - Oman järjestelmän ja rajapintojen tietämystä
  - Palvelujen tai käyttöliittymän suunnitteluosaamista
- Taloudellisia resursseja
  - Finnan liittymis- ja palvelumaksuun
  - Rajapinnan toteuttamiseen
- Organisaatio sitoutuu samoihin ehtoihin kuin OKM:n Finnalle myöntämän keskitetyn rahoituksen piiriin kuuluvat organisaatiot

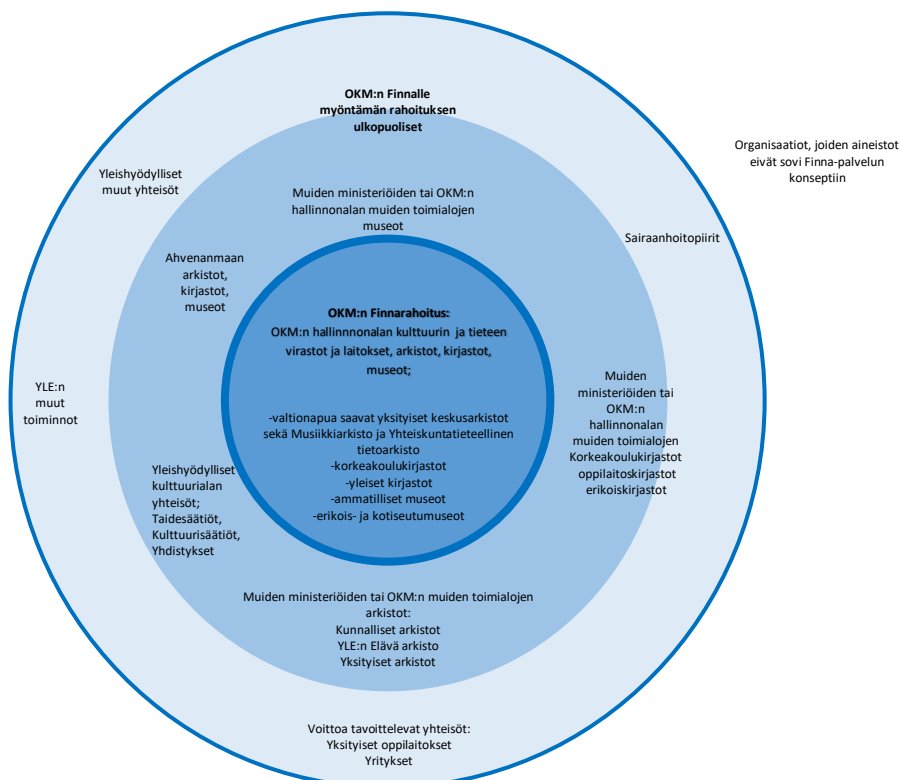
Kirjastoverkkopalvelut

## Aineistoja ja järjestelmiä koskevat edellytykset

- Aineistot sopivat Finnan [palvelukonseptiin](#)
- Aineistot tuovat lisäarvoa Finnaan
- Aineistot ovat kokoelmanhallintajärjestelmässä, jossa on OAI-PMH-haravointirajapinta. Organisaatiot, joilla ei ole kokoelmanhallintajärjestelmää, eivät voi liittyä Finnaan.
  - Tietueet haravoidaan Finnaan seuraavissa formaateissa: MARC 21, LIDO, EAD, Dublin Core, Forward. Lisäksi pystytään tukemaan FINMARC-formaattia siten, että se muutetaan ennen Finnaan tuontia MARC 21 formaattiin. Muiden metatietoformaattien tukemisesta sovitaan Finna-konsortion jäsenten kesken.
- Finnaan tuotavan aineiston metadata on avointa (CC0) tai se on voitava rajata pois kaikille yhteisestä Finna.fi -näkömystä palvelusopimuksen ja Kansalliskirjaston antamien ohjeiden edellyttämällä tavalla.

## Liittymisen vaiheistus ja prosessi

OKM:n Finnalle myöntämän keskitetyn rahoituksen kattavuutta havainnollistetaan oheisella kehämallilla. Mallin ytimen muodostavat rahoituksen piiriin kuuluvat arkistot, kirjastot ja museot. Ydintä lähinnä olevalle kehälle sijoittuvat rahoituksen ulkopuolelle jäävät OKM:n muiden toimialojen tai muiden ministeriöiden rahoittamat arkistot, kirjastot ja museot. Seuraavalla kehällä ovat muut organisaatiot, joilla on sidos ydinkehän toimintaan ja joiden aineistot toisivat Finnaan lisäarvoa. Kehän ulkopuolelle sijoittuvat Finnan ulkopuolelle toistaiseksi rajattavat organisaatiot, joiden aineistot eivät sovi Finna-palvelun konseptiin.



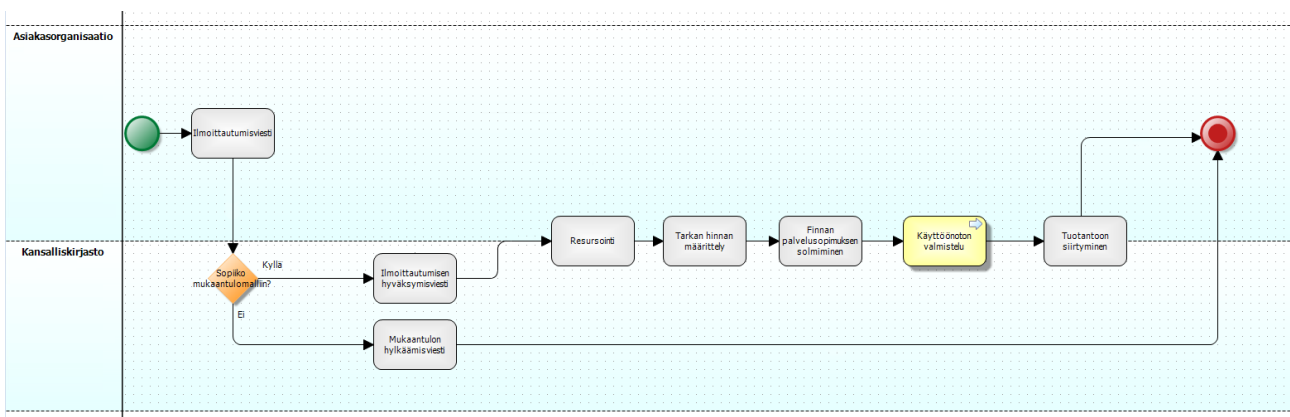
Kuva 1 Finnan asiakaskunnan kehämalli.

## Kirjastoverkkopalvelut

Finnaan liittymisestä kiinnostuneet kustannuksistaan itse vastaavat organisaatiot otetaan mukaan samalla periaatteella kuin keskitetyllä rahoituksella liittyvät, eli ilmoittautumisjärjestyksessä, huomioiden kuitenkin Finnan palvelupisteen työtilanteen ja organisaation oman aikataulun. Jos palvelupiste ruuhkautuu, priorisoidaan liittymisprosessissa pisimmällä olevia organisaatioita. Lisäksi otetaan huomioon käytössä olevan kokoelmanhallintajärjestelmän vaatima työmäärä; vähän työtä vaativat ns. tutut järjestelmät voidaan liittää nopeammin kuin Finnan näkökulmasta uudet järjestelmät, joiden integroiminen edellyttää Kansalliskirjastolta koodaustason työtä.

Liittymismallin käyttöönoton ensimmäisessä vaiheessa keskitytään niihin Finnan ydintä lähellä oleviin organisaatioihin, jotka ovat jo ilmaisseet kiinnostuksensa Finnaan liittymistä kohtaan ja joilla on käytössä ns. tuttu järjestelmä.

Liittymisen prosessi noudattelee pääpiirteissään nykyistä prosessia. OKM:n rahoituksen ulkopuolisten kohdalla prosessiin tulee hinnoittelun, sopimusprosessin sekä mukaan hyväksymisen vaatimia muutoksia. Alustavan ilmoittautumisen jälkeen KK neuvottelee asiakkaan kanssa tämän toiveista ja tarpeista sekä liittymisestä ja palvelussa mukana olemisesta asiakkaalle koituvista kustannuksista. Neuvottelun aikana määritellään myös, minkä edustusryhmän piiriin asiakas sijoittuu Finna-konsortiossa. Asiakas toimittaa Finnan palvelusopimuksen allekirjoitettuna Kansalliskirjastolle, minkä jälkeen liittymistä vasta ryhdytään käytännössä työstämään. Liittyminen viedään tiedoksi Finnan konsortiorryhmälle.



Kuva 2 Finnaan liittymisen prosessi

## Sopimus

Lähtökohtana Finna-palvelussa on, että kaikki organisaatiot sitoutuvat samoihin ehtoihin ja saavat tasapuolista palvelua riippumatta siitä, kuuluvatko ne OKM:n Finnalle myöntämän keskitetyn rahoituksen piiriin vai eivät. Palvelusopimuksen perusosa on sama kaikille, maksullisen palvelun erityiskysymykset määritellään sopimuksen liitteessä *7 Palvelun hinnoittelu ja laskutus*. Sopimuksessa määritellään myös Finnasta irrottautumisen käytännöt.

## Hinnoittelumalli

Finna-palveluun liittymisestä ja siinä mukana olemisesta peritään OKM:n Finnalle myöntämän keskitetyn rahoituksen ulkopuolisilta organisaatioilta kulloinkin voimassa olevan hinnaston mukainen liittymis- ja palvelumaksu sekä joissain tapauksissa ylimääräisten kulujen aiheuttama lisämaksu. Liittyminen hinnoitellaan aina tapauskohtaisesti, koska kunkin organisaation

Kirjastoverkkopalvelut

taustajärjestelmät, aineistot ja toivomat asiakastoiminnallisuudet vaikuttavat liittymisen kustannuksiin. Hinnoittelu perustuu liittymisestä ja järjestelmän ylläpidosta sekä kehittämisestä Kansalliskirjastolle koitaviin todellisiin kuluihin. Asiakkailta veloittettavat maksut noudattavat Helsingin yliopiston hinnoittelupolitiikkaa.

Finnaan liittymisen ja siinä mukana olemisen hinta koostuu:

- **Liittymismaksusta**  
Liittymismaksussa on kolme luokkaa, joihin sijoittuminen määrittyy organisaation taustajärjestelmien, kehitystarpeiden ja aineistomäärien mukaan.
- **Ylläpitomaksusta**, jossa on kaksi luokkaa, joihin sijoittuminen määrittyy organisaation tarvitseman ylläpitotyön määrästä.
- Mahdollisista **lisämaksuista**
  - Lisätyönä laskutetaan myös työmäärä- ja hinta-arvion laatimiseen tarvittava selvitys- ja suunnittelutyö
  - Yleisimmät lisätyöt paketoidaan liittymismaksuun lisämaksulliseksi palveluksi, jolla voidaan kasvattaa oman hintaryhmän palvelusisältöä ennen siirtymistä kalliimpaan ryhmään.

## Erityistapaukset

### Organisaation liikkuminen hintaryhmästä toiseen

Mikäli organisaatio liittyy Finnaan alemmassa hintaryhmässä, mutta huomaa tarvitsevansa ylemmän ryhmän mukaisen palvelun, veloitetaan organisaatiolta kahden ryhmän hinnan erotus siirtymisen yhteydessä.

- Esim. organisaatio tule ensin mukaan yhdellä tietolähteellä, mutta haluaa myöhemmin lisätä toisen tietolähteen. Tai haluaakin tehdä oman näkymän tai ottaa asiakastoiminnallisuudet käyttöön.

Jos organisaatio palvelusopimuksen solmimisen ja liittymismaksun laskuttamisen jälkeen haluaa siirtyä alempaan hintaryhmään, Kansalliskirjasto ei hyväksy jo maksettuja maksuja.

### Organisaatioiden yhteenliittymien (kimppojen) liittyminen

Jos useita organisaatioita liittyy Finnaan yhdessä niin, että muut valtuuttavat yhden joukostaan hoitamaan yhteenliittymän kaikkien osapuolten Finna-asioita, liittymisen ja ylläpidon kustannukset jaetaan mukaan tulijoiden kesken tasan. Esim. kolmen organisaation yhteenliittymä hintaryhmässä 3 = hinta/3.

- Jos osa yhteenliittymästä on OKM:n alaisia ja osa ei  
Jos osa yhteenliittymän jäsenistä osa kuuluu Finnan keskitetyn rahoituksen piiriin ja osa ei, hinta arvioidaan tapauskohtaisesti Kansalliskirjastolle syntyvän työmäärän mukaan. Hinnan arvioinnissa otetaan huomioon myös organisaatioiden tasavertainen kohtelu.

### Uuden järjestelmän integroiminen Finnaan

Uuden taustajärjestelmän integroiminen Finnaan edellyttää aina merkittävää räätälöintiä Finnan puolella. Jos siis organisaatiolla on Finnan näkökulmasta uusi järjestelmä, joka on käytössä myös OKM:n Finnalle myöntämän keskitetyn rahoituksen piirissä olevilla organisaatioilla, organisaation kannattaa odottaa, että järjestelmän rajapinta Finnaan toteutetaan OKM:n alaista organisaatiota varten.